

Innlegg Gunnar S. Eskeland

Jo da, skam og symbolpolitikk kan faktisk virke

Røykingen ble så godt som borte, overraskende fort og smertefritt, i et samspill mellom politikk og endrede normer. Det kan virke også i klimapolitikken.

Gunnar S. Eskeland, professor i økonomi ved Norges Handelshøyskole, forsker på miljø- og klimapolitikk ved SNF og Ntrans

● **Ingeniører** og naturvitere kan selvfølgelig ha rett i at fysiske forhold – som klima – ikke forandres av føleri, drømmer, fordømmelse eller skyldfølelse. Og økonomer kan selvfølgelig ha rett i at det beste må være at klimautslipp har en kostnad, slik at alle vil tenke seg om minst to ganger før de flyr eller finner opp nye hjul og drivstoff.

Men vi kan alle enes om at klimagassutslipp er det avgjørende.

Sett nå at utslippene faller fordi svensker føler skam ved å fly, fordi dansker berømmer hverandre når de sykler, og fordi vi nordmenn tror jomfruer venter i himmelen på dem som seiler fossilfritt over Atlanterhavet. Da kan vi være enige om at symbolpolitikk, kollektiv fordømmelse, religiøse tekster og godt artikulerte skolestreiker er nettopp det verdens klima – et fysisk system – trenger.

Verdens klima er altså også et sosialt og mentalt system. Menneskenes individuelle og felles forståelse og misforståelse er en del av systemet. La det derfor være klart at «symbolpolitikk» ikke er diskvalifisert som sådan.

← Den unge svenske klimaaktivisten Greta Thunberg startet å skolestreike for klima. Nå er hun invitert til klimatoppmøte i New York, men nekter å fly dit. Løsningen ble å seile med en høyteknologisk konkurranseyacht med den yngste sønnen til den monegaskiske prinsessen Caroline, Pierre Casiraghi som skipper. Foto: Hanna Franzen/AFP/NTB Scanpix

Fra tidligste menneskesamfunn – vel hos andre dyr også – har adferdsregulering vært en avgjørende utfordring. En leder har gjerne påberopt seg både kunnskap og gudgitt autoritet, enten han nå skulle sikre det beste kjøttstykket for seg selv eller sikre vinterforrådet for fellesskapet.

Det krever ikke så mye innsikt i menneskets natur å se at kirken brukte gapestokken til å påvirke adferd og tenkesett i lokalsamfunnet. Påvirkningen blir naturligvis mest effektiv hvis gapestokken bidrar til å forme allmenne normer, fordømmelse og skam. Og hvis vi våger å håpe på mye, så kanskje gapestokken faktisk rammet adferden bak viktige samfunnsproblemer – som brønnpissere og gudsfornektare. Da ville påvirkningen være viktig også på lengre sikt, fordi normdannelsen ville forsterkes av de gode konsekvensene av adferdsendringene. Til og med kirkens autoritet ville styrkes.

Rundt årtusenskiftet vandret en forbløffende endring over Nord-Amerika og Europa. Røyking forsvant, nesten, overraskende fort og smertefritt. En som tolket det som skjedd var økonomiprofessor Karine Nyborg ved Universitetet i Oslo. Hun la vekt på et samspill mellom politikk og endrede normer. Normer kan i seg selv gi flere likevekter, som én med strenge nor-

mer og lite røyking, og én med svake normer og mye røyking. Politikk og kunnskap som endret normene litt – litt strengere blikk – kan da redusere røyking mye. Og kanskje mer etter hvert.

Selvfølgelig er det slik at kollektiv fordømmelse kan endre adferd. Det er i seg selv både skremmende og lovende. Det er ikke i seg selv noe fritt eller elskelig i et samfunn med veldig sterke normer og sosial fordømmelse, eller skam. Effektivt trenger det heller ikke være. Men adferd i henhold til godt aksepterte samfunns mål kan man godt være glad for. Vi ser mer enn gjerne empati, solidaritet, raushet og nøkternhet rundt oss.

I våre dager – med et slags skille mellom kirke og stat – har vi alle problemer med å se staten i en slags propagandarolle for adferdsregulering gjennom normer, gapestokk og skamregnskap. Kanskje er det snarere slik at vi lever i en endringstid der individer og grupper sier sterkt ifra om hva de mener, om verdenstemperaturen, om jettfly, bompenger, kjøttfrie mandager og bydeler. Så får vi tolke dette, individuelt og sammen, enten vi nå er skoleelever eller investorer, fyrbøtere eller politikere.

Jeg tror mange av oss vil oppdage at vi bryr oss om hva andre mener. Mer enn vi trodde.

Standardisert «lekbasert læring» går ut over barnas lek

Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet

● **Mari Rege**, professor i samfunnsøkonomi og Ingunn Størksen, professor i pedagogisk psykologi, skriver i kronikk i DN 13. august at «Utdanningsforbundet lider av kunnskapsallergi». De mener at vårt kritiske blikk på deres forskning gir grunn til en slik beskrivelse av oss.

Rege og Størksen står bak Agder-prosjektet. Det som har som mål å utvikle og teste ut et førskoleopplegg basert på «lekbasert læring» («playful learning»). Barna i 50 utvalgte fokusbarnehager blir sammenlignet med barn

fra 50 andre barnehager, som fortsetter som før.

Forskerne hevder å ha funnet målbar fremgang på målområdene språk, selvregulering og matematikk i noen barnehager. Dette er barnehager som forskerne har klassifisert som barnehager med lav kvalitet. Prosjektet har imidlertid ingen signifikante effekter i det forskerne kaller kvalitativt gode barnehager.

I prosjektet har de fleste fokusbarnehagene gjennomført et læringsprogram åtte timer i uken. I tillegg har de fått tilført økte ressurser til bedre bemanning, hvilket har gjort det mulig å jobbe med mindre barnegrupper. Barnehagene har også ressurser til kompetanseutvikling og veiledning.

Det er altså en kompleks intervensjon Agder-prosjektet har gjennomført, og det er derfor vanskelig å vite akkurat hva det er

som gir resultater i noen få barnehager. Er det førskoleopplegget, den økte bemanningen eller kompetansehevingen?

Til tross for denne usikkerheten – og til tross for at det først nå er offentliggjort noen resultater – har førskoleopplegget vært til salgs i over et år og blitt markedsført som forskningsbasert.

Jeg mener at det forskerne nå har lagt frem, ikke gir grunnlag for å anbefale alle barnehager å bruke akkurat dette førskoleopplegget.

Grunnen er at det å bruke tid på akkurat dette opplegget selvsagt fortrenger andre pedagogiske aktiviteter som barnehagelærerne i gitte situasjoner med akkurat sin barnegruppe vil mene er bedre for barna. En slik standardisering kan ha uheldig effekt. Førskoleopplegget kan stjele av en ressurs som er truet i barnehagen: leken. Den er svært viktig for barns læring, utvikling og dannelse.

Barnehagelærere må gjerne la seg inspirere av aktivitetene i Rege og Størksens idéhefte. Ikke minst når det gjelder aktiviteter som kan knyttes til barnehagens fagområde «antall, rom og form». Å innføre dette førskoleopplegget som en «pakke» vil imidlertid gi mindre rom for barns medvirkning og en mer standardisert og rigid pedagogikk.

Barnehagens store styrke er at barnehagelærere har stort handlingsrom til å tilpasse pedagogikken til barna.

Forskerne har fått positiv politisk oppmerksomhet når de har sagt at resultatene av forskningen viser at programmet vil utjevne forskjeller mellom «gode» og «dårlige» barnehager, og dermed også føre til at barn starter på skolen med likere forutsetninger, men der tar de hardt i.

Forskere bør ikke overselge resultatene sine.

E18 i Bærum som dobbeltdekker?

Jostein Mosnes-Holmen, Journalist, Karmøy

● **Den nye** planlagte motorveien gjennom Bærum vil spise opp eiendommer og plage mange mennesker (DN 10. august).

Under et opphold i Brasil på 1970-tallet kjørte jeg på en imponerende motorvei, som strakte seg flerfoldige mil fra Rio de Janeiro og sørover langs kysten. Det var tre filer i hver retning – lagt oppå hverandre. Et storartet stykke ingeniørkunst, og brasilianerne var så stolte av prosjektet at veien prydet ferdens telefonkataloger for Rio.

Noe å tenke på for norske veiutbyggere?